

נימוקי השופטים

עדיית קידר היא פרופסור בפקולטה להנדסת חשמל בטכניון. מחקרה המדעי ממוקד באינטראקציות בין תהליכים שמתנהלים במקביל, כל אחד בקצב שלו, כפי שקורה לא רק בין בני-אדם אלא גם במערכות מחשב מבוזרות ומקביליות. סיפורה "החלק החסר" התפרסם באנתולוגיה "מציאות ואבדות" בהוצאת אינדיבוק 2017. היא גרה בחיפה, נשואה למרדכי ואם לדפנה ולמרב.

הסיפור מתמקד באם לחייל, קצין מצטיין, שערב אחד מתקשר הביתה ומודיע על טעות כה איומה שעשה, עד כי הוא מבקש את נפשו למות. בהמשך ובהדרגה כתיבתית מותחת, מתברר שהבן נעצר על שיתוף פעולה עם חייל פקוד שלו, שגנב מטעני ציוד חבלה שאותם הסתיר וקבר.

סגנון הכתיבה הוא מונולוג-דיאלוג פנימי, החופן בתוכו מצב נפשי מצוקתי, והוא מצטיין בתיאור מדויק, כן ואמיץ של אם מיוסרת ומבוהלת. סיפור קשה, חסר מליצות, שעובר באופן בלתי-אמצעי אל הקורא המוצף אף הוא.

הכותבת משתמשת בשפה ניגודית בין תיאור פסטורלי של בית, משפחה וזוגיות למתח גופני בלתי-נסבל שחווה האם לנוכח קבלת ההודעה הטראומטית משנת המציאות. גם הקורא כך – צולל לתוך מצב נפשי בלתי-נסבל שיש בו משום תחושת אימה מול אמת איומה ההולכת ומתגלה בהמשך. מציאות המתהפכת מפסטורליה של מזג אוויר אביבי לחשכה רעה. מציאות חדשה שאינה ניתנת להסבה לאחור, שהמרכיב הטראומטי שבה מקבל ביטוי פסיכוסומטי של התקפה על גוף האם: מיגרנות, פצעים בפה, חוסר שינה, מצב אינטגרטיבי נפשי שמתפורר. הבן הקצין המצטיין נתפס בצבא כעבריין העומד למשפט, והאם חשה בושה קשה.

הסופרת היטיבה לתאר קיום אנושי כשהמוסר והאידיאל הפסטורלי פוגשים את הבלתי-צפוי והאפל, ואנו מוצאים עצמנו במצב תודעתי מבלבל ומסוכסך. יש דיאלקטיקה מרומזת בין האישי לאוניברסלי בין האם הפרטית לאם הקמאית, בין הקונפליקט והבלבול האישי לקונפליקט והמורכבות של ההוויה הישראלית העכשווית. הכתיבה מצטיינת ברגישות, אמינות ודיוק. הכותבת מגלה יכולת מרשימה לבטא משמעויות עמוקות, נפשיות וחברתיות, תוך תעוזה לגעת בחומרי מציאות קשים עד בלתי-נסבלים.

על כל אלה החלטנו להעניק לעדיית קידר את הפרס השני בתחרות עידוד היצירה בין מדענים על-שם עפר לידר.

ועדת השיפוט: בני גיגר – יו"ר, רפי וייכרט, אגי משעול, רוני סומק, אירית סלע, חנה ריינשרייבר

הילד בבית

יוני 2018

שבת לפני הצהריים. בשרוואל, במרפסת. יום נאה של ראשית האביב. דלית מתמסרת לריח היסמין בעיניים עצומות. שמש נעימה חודרת מתחת לעור אל שריריה, שבשבעות האחרונים שכחו מהו רפיון. הבוקר הקדישה זמן למתיחות, לרכך לאט את הקשרים בכתפיים, בשכמות ובעורף. עכשיו כבר אפשר לשבת בלי שיכאב.

היא פוקחת עיניים ולוגמת מהקפה. הארומה גוברת לרגע על היסמין.
"יצא טוב", היא אומרת, "חזק, מלא טעם".

חזי מרים את עיניו מהעיתון ומחייך, "תראי את הבוגנוויליה, איזו פריחה מטורפת".
גם היא מחייכת, ולא מציינת שצריך לגרוף את ערימות הפרחים היבשים.

הילד עדיין ישן. מיטל לא בבית – יצאה למחנה. אותה, חזי העיר בתשע וחצי. הוא יודע שהיא חוטפת מיגרנות אם היא ישנה עד יותר מאוחר.

בערב דוממה את הטלפונים ועדיין לא החזירה אותם לפעולה. הם הגזימו אתמול, עכשיו שינוחו. שלשום, לאחר תום הדיון בערעור, שלחה מסרון לכולם: "המאסר בוטל. אלון יחזור מחר הביתה, ויורד בדרגה". היא חשבה שבכך יצאה ידי חובתה. אבל הם רצו עוד. התקשרו. ביקשו לשמוע רשמים מהדיון בטרם הספיקה לעכל מה קרה שם. שאלו איך אלון קיבל את זה, עוד לפני שבכלל חזר הביתה וניתנה לה הזדמנות לחבק אותו ולשאול מה שלומו. היו כאלה שהתעניינו איך חוגגים, כאילו שיש למישהו מצב רוח למסיבות.

הגדילו לעשות החבר'ה מהמשרד, שפתחו דיון קבוצתי בו לא נטלה חלק. בוריס הגדול (מטר תשעים ושבעה) ובוריס הקטן (מטר חמישים ושמונה) רצו להגיע לביתה עם בקבוק וודקה משובח. גם אחרי ההרשעה הם הציעו "להוריד בקבוק וודקה". וכשהאפטות פשטו בפיה בשבועות האחרונים בליווי הרפס בשפתיים, קבעו בוריס ובוריס שעליה לשתות וודקה, ורצוי הרבה. נו באמת. גם ככה סבלה מבחילה כל אותם ימים. ובכלל, אף פעם לא ראתה את הבוריסים שותים וודקה בעצמם. אז יישארו הנייד מכובה והטלפון הביתי מנותק לעת עתה. היא בינתיים מקשיבה לציפורים. מעולם לא הבחינה במגוון ציוצים כה רחב.

בטח אורלי מנסה להתקשר כל הבוקר. היא צריכה להתכונן לנזיפה.

"מכיתה ד' אנחנו ביחד, ודבר כזה את מסתירה ממני?" כעסה שלא סיפרה לה מיד כשאלון נעצר. אבל היא הצליחה להביא את עצמה לספר רק אחרי מילות ההרגעה של שירן נאור, עורכת הדין ששכרו. שירן הסבירה להם שהיות שלא נגרם נזק, העונש לא יהיה מאוד חמור. אחרי הכל, אלון הוא קצין מצטיין שהסתבך כי גונן על חייל שנתן בו אמון. היא הדגישה שאלון יוכל להישאר בצבא – הוא אפילו קיבל תפקיד במפקדת הנדסה קרבית בפיקוד הצפון – אבל דלית לא יכלה לדמיין את הימים שאחרי.

כעת היא מתענגת על עוד לגימה, וכף ידה השמאלית מונחת על כפו החמה והנעימה של חזי. היום אף אחד לא מתרגז בגלל כוסות שנותרו ברחבי הבית במקום לחזור למטבח או דלת חורקת שלא זכתה לשימון.

"יצא טוב שמיטל לא כאן כשהוא חוזר", מדבר חזי את מחשבותיה. דלית מהנהנת. מיטל הייתה מתעצבנת מכל הטלפונים האלה. בשבוע שעבר חטפו על הראש שהם בכלל לא שמים לב שיש להם ילדה בבית, ורק מדברים על הילד שבכלל לא שם.

"למרות שהיא כבר נורא רצתה לפגוש אותו", מהרהר חזי. כשבא להעיר אותה בבוקר, הייתה דלית בבית ילדותה וניסתה להסב לשולחן שהיה גדוש דברים טובים שבישלה אמה. הילדים כבר התחילו לאכול, וגם היא רצתה, אבל עוד ועוד אנשים ניגשו לעברה וניסו לפתח עימה בשיחה, ובתוך ההמון לא הצליחה לפלס את דרכה לשולחן שהתרחק ממנה והלאה.

חזי היה לצדה, לחש לה "בוקר טוב דלית", ועזר לה לחמוק מן המציקים. "אני רוצה לאכול את המרק שלי, הוא מתקרר", ביקשה לומר לו, פקחה את עיניה, וראתה את פניו קרובים לשלה. שוב עצמה עיניים, סרקה את השולחן ומצאה שצלחתה ריקה.

"בוקר טוב דלית", חזר הלחש, והיא שאלה "מה השעה?", לא מאמינה שהצליחה לישון עד כל-כך מאוחר ולאפשר לגופה סוף-סוף לנוח. חזי עיסה את כפות רגליה. היום התחיל ברגל ימין.

נוקי מתמתחת על השולחן בשמש. אלון עדיין ישן. אתמול, כשהגיע, מיהר להתקלח ולהסתגר בחדרו. את ארוחת הערב אכל בשתיקה, ואז הלך לישון. גם גופו עייף.

בשבועות האחרונים, בכל פעם שניסתה להירדם, הדהד במוחה קולו כשהתקשר באותו ערב, "עשיתי טעות נוראית", שוב ושוב, "טעות נוראית... נוראית". ולמחרת, בפעם האחרונה שדיבר עימה בפתחות, אמר, "אמא, אני רוצה למות. אני לא יכול לחשוב על שום דבר אחר כרגע". והיא הייתה מתהפכת במיטה ומנסה להסות את המלים העיקשות.

לבסוף הייתה מתייאשת ולוקחת כדור שינתק אותה מעצמה לכמה שעות. עם שחר הייתה רואה אותו בגבו אליה, לבוש דובון, בחושך, משתין, ומתעוררת. על הערב הזה לא סיפר לה. היא לא יכולה לשאול מה עבר לו בראש.

שירן נאור תיארה את מעשיו בתור "טעות בשיקול דעת", וכך החליפה את ריח האבק והגריז בניחוח של בית מרקחת.

את הזמן עד שחזי יקום הייתה מעבירה בניסיונות שווא להירדם, במשחק בטלפון או בשיטוט חסר תוחלת באינטרנט. ואז הייתה שותה קפה עם חזי – לאכול לא היה לה תיאבון – והוא היה אומר, "דלית, הראש לא ייפול".

לפעמים חשבה שאמר זאת בחיבה, כדי לנחם אותה על עייפותה, ולעתים הרגישה שנוף בה. פעמיים קרה שראשה היה כה כבד שלא יכלה להמשיך לשבת, ונשכבה פרקדן על הרצפות הקרות והקשות. בפעם הראשונה חזי היה מודאג, ובשנייה כבר הבין והביא לה כרית, ונוקי הקיפה אותה בסקרנות וייללה, אבל מיטל, שלא הייתה בבית בפעם הראשונה, שאלה, "אמא, מה את עושה?" באותו לעג שליווה כמעט כל מה שאמרה לה בשנה האחרונה. אז היא קמה מהרצפה והתיישבה על הספה בסלון.

במשרד שקעה במטלות והצליחה לשכוח לפרקים, אבל ברגעים מתים זה חזר. אחרי הצהריים, בבית, הייתה מסתכלת מדי פעם באלבומים ישנים: תינוק שמנמן עם חיוך שובב חושף שתי שיניים חדשות – כמה בכה בלילות כשצמחו, והיא הייתה מותשת ולא היה לה כוח לקום אליו, ולפעמים היא חושבת שאולי בגלל זה... אלון על הכתפיים של אבא, מתלהב למראה פיל בגן החיות, וחזי כל-כך צעיר ורזה. והנה אלון, אח גדול גאה, יושב בספה בסלון ועל ברכיו מיטל התינוקת.

אחרי השיחה ההיא עם אלון חזי נסע לבסיס. כשחזר בצהריים אמר שאלון מבין שזה לא סוף העולם, ואין לה מה לדאוג, הוא לא יעשה שטויות. מאז, בכל פעם שניסתה לדבר איתו בטלפון, הוא ענה במלה אחת, "טוב", או "בסדר", או מקסימום, "אל תדאגי, אמא". כאילו אפשר.

אבל הדאגות לא עזרו. גם לא עזר שניסתה להתערב, כשבוע אחרי המעצר. שירן נאור ציינה שהיה טוב אילו המג"ד של אלון היה נותן עדות אופי, אז היא התקשרה אליו. להתחנן. נשמע צלצול ועוד צלצול, והיא חצי קיוותה שהוא לא יענה. כבר עמדה לנתק, ואז שמעה, "הלו". "מדברת אמא של אלון".

שתיקה.

בקושי הצליחה להחזיק את הטלפון ליד הלחי, ידה רעדה בפראות.

בסוף העזה לבקש. להזכיר לו כמה העריך את אלון. להודות שאלון טעה.

"אני לא מתערב במשפט הזה", סירב בקצרה.

דלית פסעה ללא מטרה, ומצאה את עצמה במטבת. היא לקחה נשימה עמוקה. "אתם אומרים

לחבר'ה הצעירים האלה להיאבק על כל חייל", הטיחה בו בקול קצת גבוה מדי, "ואז כשהם מצליחים, ובחור שבכלל לא היה אמור להיות בקרבי ורק בזכות אלון הוא לוחם, בא ונותן בו אמון, מה הוא אמור לעשות?"

"הוא לא ילד", התרגז המג"ד. "הוא ידע טוב מאוד שזה פלילי. כל הגזרה הייתה בלחץ. אי-אפשר דבר כזה לא לדווח".

"אבל החייל... זה לא כל-כך פשוט..."

"זה פשוט מאוד. הוא עבריון וצריך לשבת בכלא".

היא התיישבה. "אולי החייל היה בסכנה", עלה שוב קולה, והיד עם הטלפון חזרה לרעוד. "היה פה עסק עם סוחרי סמים. ואם היו מחסלים אותו?"

"תקשיבי", אמר לה המג"ד, "הבן שלך לא סתם לא דיווח. ערב אחד קיבלנו טיפ שהמטענים הגנובים קבורים באיזה נון-צדיק. עלינו מיד על ג'יפ – הסמג"ד, הקמ"ן, אלון ואני – ויצאנו לחפש. הסמג"ד ואני חפרנו כמו טמבלים במקום הלא נכון, בחושך. הקמ"ן סרק את השטח ולא מצא כלום. אלון ידע בדיוק איפה זה היה – החייל שלו הראה לו כמה ימים קודם – את זה הוא סיפר לך? מסתבר שהם הלכו לוודא שזה עדיין שם".

היא החליקה לאט מהכיסא והניחה את הטלפון על הרצפה לידה.

קולו של המג"ד נשמע מרוחק, "הוא נתן לנו לחפור שני מטר משם, ונעמד להשתין איפה שהציוד חבלה היה קבור. את קולטת? הוא פשוט עמד שם והשתין".

היא לא סיפרה על השיחה הזו לאיש. גם לא לחזי. אסור שאלון יגלה שהתקשרה, שהיא יודעת על הערב ההוא.

אתמול, כשחזר, חיבקה אותו ולא הרפתה, נשמה את ריח מדיו ונתנה לזיפיו לשרוט את לחייה שנותרו אדומות. עכשיו, במרפסת, מלטפת אותן רוח קלילה, נעימה. הציפורים מצייצות, הקפה טעים; גם התיאבון מתחיל לחזור. אחרי הצהריים תסלק את פרחי הבוגנוויליה שכבר הגיעו אל סף הדלת; היום אין ויכוחים או כעסים. הילד בבית.

